

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban étvéve:
 Egész évre... 16 kor.
 Negyedévre... 4 "

Helyben háshoz hordva:
 Egész évre... 20 kor.
 Negyedévre... 5 "

Vidékre postán szállítva:
 Egész évre... 24 kor.
 Negyedévre... 6 "

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
 ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

A szerkesztőség kéziratok visszaszedésén
 vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

A hadsereg fejlesztése.

Elméletben mindenki ellene van a háborúnak; de ha a gyakorlatban el akarjuk kerülni, annak nincs más orvossága, mint ha a békében mindig készen állunk a háborúra.

Panaszkodnak a lapok, hogy a Szerbiával volt konfliktus száz és száz millióba került. Így is van. A Törökországnak fizetett ötvenöt millió petomság ahhoz az összeghez képest, a mit a hadi felkészülésre az ősztől a tavaszig elfizettünk. A mai nehéz gazdasági helyzetben aggódva gondolunk rá, hogyan fogja ez a szegény ország a ráeső hányadot kifizetni. Igaz, hogy még ez a sok millió is végtelenül olcsóbb, mint ha emberélettel is kellett volna adoznunk. De az is igaz, hogy ezeket a milliókat bátran megtakaríthatuk volna magunknak.

Hogyan? Igen egyszerűen. A mint most erélyesen lépett fel külügyi képviselőnk, felléphetett volna az ősszel is. Ugyanazt a kemény üzenetet elküldhették volna Bécsből Szerbiába hat hónappal ezelőtt. Még sem tették, mert hiányzott az, a mi az üzenetnek súlyt kölcsönzött: nem állott készen a hadsereg a háborúra.

Az ősz óta rövidesen óriásit emelkedett hadseregünk harckésztsége. A tüzéség megkapta az új ágyukat, a gyalogság taktikai kiképzését pedig a japán hábo-

ruban merített tapasztalatok alapján reformálták s ellátták a gyalogságot géppuskákkal.

Hogy ez a pár szó mit jelent, azt nem nehéz megérteni. Tüzérségünk most pontosabban és gyorsabban céloz és sokkal gyorsabban tüzet, a mellett az ágyut kezelő legénységet páncél óvja a puska-golyók ellen. A gyalogság előnyomulása óvatosabb, kevesebb veszteséggel jár, tüzelése biztosabb, s így kevesebb emberáldozattal nagyobb sikert biztosít. Végül a géppuskák egy perc alatt a maguk 450 lövésével alkalmas pillanatokban oly hatalmas pusztítást vihetnek véghez, a minőt csak a pokolban eszelhetek ki.

Erre mindre nem voltunk elkészülve az ősszel; az a hadsereg pedig, a mely nem képes bármely pillanatban a győzelem reményével vonulni az ellenség elé, csak Königrätzhez vezethet, de nem alkalmas arra, hogy a diplomácia szavának nyomatékot adjon.

A szerb kérdést a diplomácia csak elnapolta, de meg nem oldotta. Előbb vagy utóbb csak szembe kell vele néznünk s ha azt akarjuk, hogy a végleges rendezésnél ismét elkerülhessük a vérontást, az utolsó bakancsszegig készen kell állanunk a biztos győzelem tudatával kezdendő háborúra. A katonai kérdéseket most már nem lehet ki- és bekapcsolni; tessék azokat valahára megoldani.

Minden késlekedés csak kárunkra vezet. Ime egy példa. A hadseregnek feltétlenül szüksége volt a géppuskákra, de mivel a katonai kérdéseket kikapcsoltuk, a géppuskák behozatalát is évről-évre halogatták. A magyar ipar nem is gondolkozott arról, hogy a géppuskák készítésére elkészüljön. Jött a szerb bonyodalom, hirtelen fel kellett szerelni a gyalogságot — a honvédséget is — géppuskákkal. Minden zászlóalj kap egy géppuska-osztagot. Magyarország a közös hadseregnek és a honvédségnek összesen 269 zászlóaljat ad. Egy-egy géppuska-osztag felszerelése 14,000 koronába kerül. A magyar ipar joggal megkövetelhetette volna, hogy a magyar zászlóaljakat ő lássa el géppuskákkal s az a 3,766,000 korona, a mibe a magyar zászlóaljak géppuskái kerülnek, neki jusson, hazai földön maradjon. De mert hirtelen kellett a géppuskák s a magyar ipar azok gyártására berendezve nem volt, megrendelték az összes géppuskákat Ausztriában s a hasznát zsebre vágta Ausztria, a közös hadsereg magyar részétől sőt a magyar honvédségtől is.

És mindez azért van így, mert a katonai kérdéseket kikapcsoljuk, bekapcsoljuk s összedugjuk a kezünket. Így nem lehet egy nemzetnek haladnia.

Más alkalommal más részleteket is szóvá fogunk tenni, a melyek a mostani válság alkalmával mint kézenfekvő ta-

„TISZÁNTÚL” TÁRCZÁJA.

Az Adria partján.

(Utínaplómból.)

Cherso, Póla, Velence, finipalota.

Irta: Winkler Lajos.

Ragyogó nap tündöklött a mélykék tenger vize felett, midőn Fiumében a »Seny« gőzösre felszálltunk. Hajónk lassan, óvatosan uszott ki a kikötőből, melyet óriási amerikai, brazilai és német kereskedelmi gőzösök raja foglalt el.

A parthoz közel vesztegelt a »Tisza« és »Tátra«, odább a »Slavonia« és »Pannonia«. Messz-künn állott a nagyarányu: »Caronia«. Pár nap múlva Amerikába vitte kivándorló hazánkfianak százait! Keserű érzés szállott szívemre.

Hajónk fedélzetét a legtarkább társaság foglalta el; nagyrészt külföldiek, akik a mi szép Adriánknak remek partjaira igyekeztek. Magyarok alig voltunk néhányan. A »Seny«, Abazzia, Lovrána, Rabariz, Ika kikötői előtt, vendégeket szállított le és vett fel s végül befutott az Quarneroba. Az éltető, tiszta tengeri levegő, a meleg nap sugar, mely a hullámzó habok taktékos taraján tört meg s a szívárvány színeiben ragyogott, gyönyörűséggel töltött el bennünket.

Kétoldalt a csipkés partok és hegyek, melyeken itt-ott régi kastélyok és várak romjai látszottak; a lejtőkön szürke olajfák érő bo-

gyóinak illatát néha-néha a parti szellő elhozta hajónk fedélzetére. Hirtelen irányát változtatta a Seny; keletfelé tartott. Egy jó óra múlva: Cherso-sziget felhőjén: Cherso város kibőjtőjébe futott. Szines, tarka kép tárult elénk, a kicsiny piszkos molón. Néhány száz olasz asszony, leány és fiu rohant ránk, mikor 20 percnyi tartózkodásra kiszálltunk.

Szőlőt, fűgét, gránátalmát, mandulát kínálnak, mesés olcsó áron, oly zsvajjal és lármával, hogy szinte szédültünk bele. Siettünk vissza a hajónkra, mely most már a nyílt tengerre jut s teljes gőzzel halad délfelé. Oly csendes volt a levegő, hogy szinte fájó szívvel, szánakozólag gondoltunk mindazokra, a kik nem lehettek velünk és nem volt részünk abban a gyönyörűségben, amit e pompás nyári nap megragadó szépsége nyújtott nekünk. Már jó távol lehettünk a szárazföldtől; Cherso-sziget is messze elmaradt mögöttünk s feketéző alakja úgy tűnt fel előttünk, mint az égalján támadt mély hasadék. Hajónk hatalmas öket furt a tengeren, a felkavart hullámok mindig kisebbedve, végre belesimultak a nyugvó tenger vizébe. Mily gyönyörűség ilyenkor künn állni a fedélzeten! Nem is gondoltunk rá, hogy néhány száz méternyi mélység tátong alattunk; sem arra, hogy sok kilomaternyi távolságban vagyunk a szárazföldtől. Eszünkbe sem jut, hogy pár centiméternyi lék a hajó testén mindannyiunk biztos halálát okozhatná.

Majd feltűnik a messzeségben egy fehér, ragyogó óriási henger, mely mint egy colossális

ujjaz ég felé mutat. Ez a polai világító torony. A tenger összébb szorul; jobbra sötétszintű szigetek emelkednek; melyeknek tetején szabályos alaku erődítmények látszanak. Ezek már a polai hadikikötő övei. Hatalmas bástyák zöld kerete közül óriási ágyuk csövei nyulnak ki, melyek mértföldekre meresznek véstretjő sötét nyílásukat. Hajónk meglissítja futását. Nem messze tőlünk szürkeszintű óriás, szivaralaku torpedó zuzók száguldanak gyorsvonatu sebességgel, széthasítva az azurkék, nyugodt tenger vizét; a felkorbácsolt hullámok erős himbálásba hozzák hajónkat. Befordulunk Póla gyönyörű, szigetkoszoruzta kikötőjébe. Remek kép, mely kitörülhetetlenül emlékeztetünkbe vésődik.

A kikötő bejáratánál jobbról balról viruló szigetek; bájos öbleikben őrhajók állanak. A kerek, mélyvizű öbölben rendkívül mozgalmas az élet. Csónakok, gőzbarkák, nagyobb gőz- és hadihajók keresztezik egymást.

Az északi parton, hegyoldalon áll Póla, monarchiánk elsőrendű hadikikötő városa. Minden tagozatában római eredetűre mutat. Alig egy évszázad óta, rendkívül fejlődött, de tulajdonképpen tengerészeti város, mely háttérbe szorít minden egyéb polgári és kereskedelmi érdeket.

Kereskedelmi kikötője szerényen mögötte áll a hadikikötőnek, mely óriási hadihajóival, arzenáljával, nagyarányu dokjaival és műhelyeivel a legérdekesebb látványok közé tartozik.

Közvetlenül a Rivá n állanak a: Bellona,

nulságok klnálkoznak. — Egyelőre fel akarjuk hívni a figyelmet arra a körülményre, hogy a hadsereg fejlesztését megakadályoznunk nem lehet s ha azt akarjuk, hogy a mi javunkra fejlődjen a véderő, tessék beleállani a munkába egész erővel. Ha pedig félre állunk duzzogni s a malom alatt politizálunk, a hadsereget majd fejlesztik mások — a mi kárunkra.

Tessék választani, melyik jobb a nemzetre?

A főrendiház ülése.

Budapest, április 1.

Dessewffy Aurél gróf elnök fél tizenegy órakor megnyitja az ülést. Az elnöki előterjesztések után az igazoló és mentelmi bizottság jelentése következett.

Az elnök jelenti, hogy *Károly Albrecht* főherceg felvételét magyar főrendnek.

Báró Randvánszky Géza, gróf *Györky Viktor*, *Karácsonyi Aladár* gróf bejelentették, hogy adójuk nem üti meg a mértéket és kérik ennek tudomásul vételét. Az elnök előterjesztése után a főrendek tudomásul veszik s úgy határoznak, hogy már csak ebben az ülészakban lehetnek tagjai a főrendiháznak.

Ezután a mentelmi ügyek tárgyalása következett. *Dr Radnai Farkas*, *Leszkay Gyula* püspökök, gróf *Degenfeld József* és *Rudnyánszky József* mentelmi ügyeit tárgyalván a főrendek, elhatározzák, hogy mentelmi jogukat nem függesztik fel.

A mentelmi ügyek tárgyalása után áttértek a napirendre tűzött javaslatok tárgyalására. Felszólalás és változtatás nélkül fogadták el a következő javaslatokat:

1. A nagyszében—segesvár—szentágotai vasut engedélyezése, illetve egyesítéséről;
2. A kerepes—gödöllő h. é.;
3. Kisilve—óradna h. h.;
4. Homonna—rakcsányi h. é. villamosról;

Zinta, Árpád, Habsburg, Babenberg, Rudolf, Custazza stb. hadihajók; mindegyik egy egy uszó kaszárnya, bele nyüzsgő élettel, hadiszerekkel, ágyukkal és tengerészekkel. Legtöbbje résztvevett a lissai győzelemben, — de most már, mint kivénült s a modern technika által tulszárnyalt aggastyánok, — a tartalékba jutottak s laktanyául szolgálnak. Az «Árpád»-ot egy ismerős tengerésztiszt közbenjárására közlebről is megtekintettük. Óriási alkotmány, mely 15.000 lóerővel bír s kerek 12 millió forintba került.

Irtózat szállja meg az embert, ha azokat az óriási ágyukat, lövegeket, (egy-egy csak 6000 koronába kerül!) szemléli, melyekkel a kulturnemzetek egymást és alkotásaikat pár perc alatt semmisítik meg.

Egészen mások az újabb hadihajók; jóval kisebbek és a modern hajó-technika szerint berendezettek.

Alkalmunk volt látni Póla külső kikötőjében az »Erzsébet« nevű újabb hadihajót, mely Chinába és Japánba volt indulandó, hogy az ott horgonyzó »Ferenc József«-et felváltsa. (Ezen szolgált dr. Bozóky Dezső derék hazánktia) Hetek óta szállították reá az élelmi- és hadiszereket, teljesen kivilágítva, mint egy ezerszemű szörny pirosított az éjszakában.

Mennyibe kerül egy ilyen »Iregátta«, hányat kell tartani, mily óriási összeget kíván a jó karban tartásuk, stb. a monarchiának, — a béke érdekében!! Ezer és ezer ember dolgozik a hajókon, arzenálban, dokokban, füstben, porban, izzó tűz mellett; fűlsiketítő lármában és veszélyben, de kétségtelen, hogy évi fizetésük nem ér fel: egy nagy, modern hadihajó értékével és fentartási költségével!

Az állam bőkezűen gondoskodik a tengerészeti és alkalmazottak érdekének előmozdításáról. Pólának laktanyái, kórházai, iskolái

5. a pozsony—országhatárszéli h. é. villamosról;

6. az ipari és kereskedelmi árusításnak Budapest székesfőváros területén a vásári vasárnapokon való korlátozásáról;

7. a magyar királyi állami munkásbiztosítási hivatal ügyviteli és a hivatali alkalmazottak fegyelmi szabályzata tárgyában a kereskedelmi miniszter jelentéseire hozott képviselőházi határozatok.

A lelkészi jövedelem kiegészítéséről szóló 1898: XIV. t. c. módosítására vonatkozó törvényjavaslat tárgyalásánál vita keletkezett.

Várossy Gyula dr. kalocsai érsek a lelkészi jövedelem kiegészítéséről szóló törvényjavaslatnál szólal fel. A maga és főpaptársai nevében kijelenti, hogy a törvényjavaslatot a részletes tárgyalás alapjául elfogadja.

Papp J. János görög keleti püspöknek egyes kifogásai vannak. Felsorolja egyháza valamenyi sérelmét és kéri a vallás és közoktatásügyi minisztert, hogy orvosolja ezeket. Felhossa, hogy az egyház papjai nős emberek. Sulyos aggodalmakat okoz szerinte a 3. §. A javaslatot különben elfogadja.

Gyurátz Ferencz kifejti, hogy nemcsak szükséges, de szinte kötelességszerű a lelkészek fizetésének rendezése. A gyülekezetnek jogában áll ugyan a lelkészek fizetését emelni, de a túlterheltség (adók, iskolák építése, templomok) miatt nem teheti. Azon reményben fogadja el a javaslatot, hogy a miniszter mindent meg fog tenni a jövőben, hogy a lelkészek fizetése emeltessék. (Helyeslés.)

Károlyi Gyula gróf: A javaslat arról is rendelkezik, hogy a törvényjavaslat végrehajtása a vallás- és közoktatásügyi minisztert illeti meg. Kéri a minisztert, hogy hasson oda, hogy a lelkészek fizetését az adóhivatalok adják ki, mert nagyon sokszor megtörténik, hogy a fizetést az egyházi hatóságok nem adják ki rendszeren. A javaslatot elfogadja.

Elnök öt percre felfüggeszti az ülést.

Szünet után.

Apponyi Albert gróf elismeri, hogy a javaslatban foglalt kiegészítés nem felel meg egészen a kívánalmaknak, de az állam anyagi

és az ezekkel kapcsolatos intézményei, tudományos intézetei, nyilvános sétaterai és kertjei bármely fővárosnak díszére válnának. A »Policárpe« park ritkítja párját, a világ legkiválóbb fái és növényei találhatók benne. Remek Hymalájában, atlantikai cédrusok, cyprusok, japánoleánder, magnolia és pálmaliliomok, pignoniák, spanyol fenyő, bambus-nád dusan tenyésznek e kies kertben, melyet a botanikusok is igen gyakran felkeresnek. A közönség előtt is nyitva áll s féltő gonddal viseltetik iránta.

A kert közepén *Maximilian* művész emlékszobera áll, emlékeztetőül azoknak az elévülhetetlen érdemeknek, melyeket az oly tragikus véget ért főherceg, a Póla és a haditengerészet fejlesztése érdekében szerzett. Igen érdekes, a pólai: »Aréna« (amphiteátrum a rómaiak idejéből) mely úgy terjedelem, mint épségére nézve első helyet foglal el a fennmaradt, hasonló római építmények között. *Culigula* idejéből maradt, szomorú emlékekül a rómaiak elvadult erkölcsének.

Érdekes még az »Augustus templom« a *Sergiusok* (Posta auret) »Tegethoff« szobra. Monumentális, modern paloták sorakoznak a Riván, (8—10 méternyire) a tengerparton. A legnagyobb kereskedelmi és személyszállító hajók közvetlenül a parton horgonyozhatnak, a Riván teherszállításra szolgáló vasut és villamos közlekedik, az élet és forgalom igen élénk.

A kávéházak és vendéglők egész nap látogatottak. Legelőkelőbb a »Miramare« melynek bérlője özv. Müllerné, az ismert Unghvári-család közeli rokona. Kitűnő konyháját nem csak Póla közönsége, hanem az uti társaságok is széles körben hirdetik. A lakosság nagyrészt olaszokból áll; de a katonaság és tengerészek között igen számos magyar van.

Póla környékét, a viruló szigetek, a rejtett

erejével is számolni kellett. Ezek az intézkedések különben csak átmenetiek. A görög keleti egyház lelkészeinek javadalmaira vonatkozólag kijelenti a miniszter, hogy azzal szemben nyilatkozhattak volna eddig is és nem tették. Különben ez az egyház több állami segílyt kap mint például a protestáns egyház.

Körödy Gyula kijelenti, hogy a kongrua pontos kiszolgáltatását a kormány szigoruan fogja ellenőrizni.

A javaslatot azután úgy általánosságban, mint részleteiben elfogadták.

A főudvarnagyi bíraskodásról szóló javaslatot felszólalás nélkül fogadta el a főrendiház. Az ülés 1 órakor ért véget.

A Katholikus Kör böjti estélye.

A Katholikus Kör tegnapi böjti estélye a maga fényes sikerével tanúsága annak a nagy és mély hatásnak, melyet a Kör az ő liceumi előadásaival az egész közönségre gyakorol. Nagyvárad szellemi életében a Kath. Kör kiváló tényező, jelentősége egyre emelkedőben van.

A tegnapi böjti estély alkalmából is zsu-folásig megtelt a kir. kath. jogakadémia díszterme előkelő közönséggel. Nagyvárad uri hölgyközönsége csaknem teljes számmal ott volt s a férfiak közül is örvendetesen nagy számmal látunk érdeklődőket.

A műsor első pontja *Sebestha Ottokárné* urnő zongorajátéka volt. Liszt Concertjét és Grieg Andamtéját adta elő virtuózra valló technikával. *Sebestháné* urnő egyike városunk legkiválóbb zongoraművésznőinek s az a precizitás, biztonság, könnyedség, a mellyel nehéz zeneszámait tegnap bemutatta, általános tetszést aratott. A technikai művészetben is átszillogott a zeneszerzőt megértő érzés s a közönség viharos tapsaival tüntetett a művésznő mellett.

Az estély szónoka *Gedeon Rezső* főgimnáziumi tanár volt. »Jézus és a hitetlen tudomány« címmel fejtegette a keresztény világ-

és intim öblök, az üde szőlő, olajfa és egyéb délszaki növényekben dus ligetek valóságos Rivierává avatják. Gözbárkán vagy csolnokon 1 és fél óra alatt bármelyikre el lehet jutni.

A »Brioni grand« sziget 600 hektárnyi, dombos terület, melyen örökzöld növényzet virul. Hajdanta számos kőbányáit aknázták a rómaiak, erdeit pedig pusztították — a velleceiek. Már a rómaiak idejében kedvelt, üdülő hely volt. Most igazi, délszaki fűrdő, mely kiállja az összehasonlítást a francia és olasz Rivierával. Igaz, hogy nincs rajta fény, luxus, kártyaterem, szóval: modern művészet, de annál szebb, igéző viránya, illatos erdeje, homokos, folyton hullámzó tengerpartja, azurkék ege, enyhe, ideggyógyító levegője és nyugalma! Dusan virul az olajfa, a füge, gránátalma és citrom, a sűrű fenyő mellett a myrthus, erika, aloé, leánder és pálma, a tengerparton óriási kaktusok tuskés ágai nyulnak szerteszét. A sűrű ligetekben tömördek fácán és togoly tanyázik. Gyönyörűség nézni a tenger szüntelen hullámzását, mely az öblök kebelén rejtőző fűrdőtelepeket oly kívánatosakká teszi. Kellemes, megnyugtató érzés száll az emberre, midőn a természeti e kies gyönyörű pihenheti ki a mindennapi élet küzdelmeit! A kincstár, a szigeten több, igen kényelmes fűrdőtelepet létesített a tengerésztisztek és családjaik részére, akik azonban vendégszerető szíveséggel látják ott ismerőseiket és barátait. Kellemes kirándulás esik: *Fizola*, *Sacrogianni*, *Bartariga* tengeri fűrdőkbe, hol Póla közönsége tölti a nyár meleg időszakát.

Az utas, 8—10 napot igen kellemesen és tanulságosan tölthet Pólaban és regényes vidékén. Csak azok az átkozott szunyogok, melyek a mieinknél nagyobbak, mérgesebbek és falánkabbak, — ne háborítanak az embert. Ismét hajóra szállunk. Ezuttal az előkelő:

nézet igazságát. Mélyen járó filozófiája, pompás előadása s a közbeszótt képek nagy hatást tettek a közönségre, mely zajos tapsokkal jutalmazta a jeles szónokot. A beszédet husvétii számunkban fogjuk közölni.

Ismét zeneszám következett. Nagy Farkasné urnő énekelte el Gastaldon »Szomorú történet« című műdalát. Nagy Farkasné urnő éneke kitűnő szopránja tökéletesen tolmácsolta a bájos dalnak minden szépségét. Előadása az összes árnyalatokat érvényre juttatta a pianói és fortéi egyaránt képzett énekesnőre vallottak. Zongorán *Sebestha* Ottokárné urnő kísérte művésziül. A figyelmes rendezőség mindkettőjüket pompás virágcsokorral lepte meg.

Befejezésül *Kürti* István remek gordonka játékában gyönyörködött a közönség. Schubert Ave »Mariáját« adta elő *Belezny* Antal harmonium és *Resch* Mihály zongorakísérete mellett. Ez a zeneszám a maga tökéletes szépségével méltó csattanója volt a minden tekintetben fényesen sikerült ünnepélynek.

A politikai válság. Több függetlenségi képviselő nyilatkozatából kitűnik, hogy a függetlenségi pártban olyan megoldást készítenek elő, amely szerint a függetlenségi párt Kossuth vagy Apponyi elnökleite alatt vegye át a kormányt és egyezzen bele abba, hogy a bank-szabadság 1917-ig meghosszabbíttassék.

Természetesen ez a megoldás csak akkor lehetséges, ha a pártban Kossuth hívei vannak többségben. Mert Justhék és Hollókék az önálló banknak 1911-ben való felállítását követelik. Kossuthék is az önálló bank mellett vannak, de annak felállítását 1917-re akarják kitolni. Olyanok, akik a függetlenségi pártban uralkodó viszonyokat alaposan ismerik, — ezek közé tartozik Ugron is — azt állítják, hogy a döntő

pillanatban Justhtal nem megy több 25—30 embernél.

Ilyen körülmények között valószínű az, hogy a válság úgy fog megoldódni, hogy a koalíció nagy többsége hozzá fog járulni ahhoz, hogy a közös bank szabadalma 1917-ig meghosszabbíttassék. Justhék pedig a maguk néhány emberével kilépnek a pártból, ellenzékbe mennek és megkísérik azt a már annyiszor bejelentett obstrukciót a közös bank szabadalma ellen.

A bankügy és Bosznia. Bécsből jelentik: A közös bank ketté választása elé, nevezetessé az akár kartell banknak, akár önálló banknak, akár állam-banknak, az osztrák kormányt a kérdést állítja: mi történjék a bank közösség megszüntetésével Boszniával, amelyre az 1888: 26. t.-cikkben adott felhatalmazással a közös bank szabadalma kiterjesztetett. Bosznia-Hercegovina a monarchiához csatolt test és a monarchia melyik államához tartozandósága máig eldöntve nincs. Ha a közös bank ketté választatnék, úgy Ausztria a tulajdon bankja számára követelné Bosznia-Hercegovinát, ami egyértelmű volna a hovatartozandóság preokkupálásával Ausztria számára, amit Magyarországon éppenséggel nem fogadnának különös lelkességgel. Azon az áron azonban, ha Magyarország nem zárkoznék el attól, hogy Bosznia-Hercegovina az osztrák örökös tartományokhoz csatoltassék: az osztrák kormány sem zárkoznék el olyan formától, amely Magyarország pénzügyi önállóságát a mainál jobban kidomborítaná.

Készül a fuzió. A husvétii vakáció vidékre vitte a képviselők legnagyobb részét, de a vezető emberek nem mozdulnak a fővárosból. Nem akarnak távol lenni, mert tudják, hogyha hivatalosan szünet van is a politikában,

a kulisszák mögött nagy a sürgés-forgás, készüldés, A dolog természeténél fogva persze legnagyobb az idegenforgalom most Kossuth Ferenc házában. Kossuth Ferenc tárgyal, kapacitál, előkészít, előkészíti embereit a várható fordulatokra, többek között arra, melyet akkor sejtetett, mikor jelezte, hogy a bankkérdésben vereségre is el kell készülnie. A többségnek nemcsak jogai, de kötelességei is vannak, ezek között pedig legfontosabb az, hogy az alkotmány gépezetét soha sem szabad megállítani. Beavatottak azt hangoztatják, hogy a függetlenségi párt legnagyobb része hajlandó Kossuth mellett kitartani bank nélkül is. Ez valószínű is úgy, hogy most legtöbb sánca egy fuzió alakulásnak van, amely Kossuth, Andrássy és Wekerle híveiből rekrutálódik.

Városi közügyek.

A közigazgatási bizottság ülése.

Nagyvárad város közigazgatási bizottsága tegnap délután tartotta rendes havi ülését amelyen csak a rendes folyóügyek kerültek tárgyalásra.

Glac Antal főispán elnökleite alatt jelen voltak: Rimler Károly, Bordé Ferenc, Papp Miklós, Varró Domokos, Vasady Lajos, Baróthy Pál, Mezey Mihály, Rádl Ödön, dr Thury László, dr Hoványi Géza, dr Várady Zsigmond, dr Kurländer Ede, Kanta Jenő, dr Konrád Márk, Miskolczy Barnabás, Sulyok István, dr Cseresnyés Béla.

Első sorban bemutatták a polgármester havi jelentését, amelyből közöljük a következő érdekesebb adatokat.

A közegészségügy márciusban jó volt; a hevenyfertőző bántalmak szórványosan mutatkoztak. Csupán a vörheny és a hasihagymáz okozott 2—2 halálozást.

A gyermekórházban 57 bentápolat és 231

»Br Gautsch« elsőrendű nagy gőzöserre jutottunk. Szélszentes időben. Istria félsziget nyugoti partjainak közelében, három órai kellemes utazás után Triesztben szálltunk partra. Élénk, mozgalmas élet városa, melyben a turista sok szép művészi alkotásban gyönyörködhetik. Kikötője különösen leköti a figyelmet azzal a változatos és színes képével, melyet a világ minden tájékról befutó, rengeteg kereskedelmi hajói és népei nyújtanak. A magyar ember teljesen idegenül érzi magát benne s örül, ha mihamarabb hátat fordít neki.

Mikor Velencébe értünk, éppen a legfényesebb órája volt a napnak. Arany-fényben uszott az egész város! Midőn a gondola, amely a hajóról a szállóba vitt, átment a Sójahajó hidja alatt, a lagunák felé fordulva, gyönyörködünk a pompás színezésben.

A Dogepalota arany gömbjét valószínűsággal lángra változtatta a ragyogó napfény, valamint a Szt. Mária Maggiore templom levő aranyozott angyalt s a gondolák magas acélorra meg megvillant a mint a tovasurramlott. A Riva mellett levő paloták homlokzata, velencei vörös színeivel élénk ellentétben voltak az ég kékségével. A tenger apadásban s a víz olyan volt, mint az átlátszó olaj a sárga homok között. Fehér vitorlás hajók emelkedtek a hidon, mintha oda lettek volna festve, a kék és borostyánszínű égre. Élet, világosság, levegő és mozgás mindenfelé! Ebéd után a Markus-térre vonultunk, ebbe a fényes világsalonba, melynek alig van párja a föld kerékén. A szelid galambok százai már a fenséges Márk-templom márvány és mozaik párkányai között tanyáztak, száz meg száz asztal állott a remek tér arkádái alatt és előtt a márvány és trachit-kövezetben a közönség számára, mely ott fogyasztja fagyaltját, a likört s élvezettel hallgatja a városi zenekar remek játékát.

Alig tud az ember megválni e gyönyörű helytől, Már hajnalodott. Keleten aransárga és barackszínű az égbolt, lassankint elterjedt a sárgás fény a lagunákon, a sekély, fodrozott vizeken.

A tenger nyugtalan mennyasszonya már ébredte! Mindenfelől gyümölcsöscsel, hallal, csirkével megrakott csónakok siklanak lassan, a Canal grande felé; a hosszas, halk evező-csapás olyan, mint a szárnymozgás. A Mark-téri torony két ércembere ötöt öt óriási bárdjával a szabadon álló harangra.

Végig siklunk a Canal grande-en. A Desdemona- (elhagyott) háza mellett levő ódon palota előtt kötünk ki. Ez külön érdeklődésünket igényli, mert a nagyvárad finis-család ősi tészke. Erről hiteles adatok alapján következő feljegyzéseket szereztem.

A Finis-család Ciprus szigetről származik, hol gazdag, előkelő, nagy kereskedők és számos hajó és gályabirtokosok voltak. A törökök a szigetet 1571-ben elfoglalták s a család elhagyta Nicoszát, (a sziget akkori fővárosát) és Velencében telepedett meg; Itt 1649-ben a szokásos 100,000 arany lefizetése után a város patriciusai közé vétetett fel.

1635-ben III. Ferdinánd császár bárói rangra emelte a család tagjait és a »Jablanaz-Gutenegi« előnevet ajándékozta nekik. 1830-kan az osztrák kormány ismét megerősítvén Velencében a patriciátust, megerősítette az akkor már két ágra szakadt finis család nemességét és bárorságát is. Nevezetesen: a velencei Girolamo-finis-ét és a paduai Vincenzó-Melchior finis-ét.

A finis-ek kiváló szerepet játszottak Velencének úgy politikai, mint társadalmi életében. Egyikük San Mario köztársaságának procurátora (a Doge után első) volt, (lakása a procurátiók palotája, most a királyi palota) 1632-ben 30,000 arany költséggel restauráltatta a család

a San Moise-templomot, ellátva azt minden felszereléssel és Tintoretto festményeivel és Maingo Frenquan remek Mózes-szobrával. Palotájuk a Canal-Grande-on, a Palazzo Goitti és Palazzo Ferri szomszédságában (most a Grande Hotel) van, a melynek elhanyagolt terméi régi fényről és dicsőségről regélnek, mert pompás szobrait, festményeit a San Moise templomba vitték.

Francio finis, a család egyik leszármazottja, a continensen utazva, hosszabb ideig tartózkodott Svájcban, hol egy kálvinista pap leánya nyerte meg vonalmát. Elvette feleségül; az erős kálvinista áramlat annyira magával ragadta, hogy a család erős, szigorú katolikus hite ellenére, áttért a református vallásra. Ez okozta teljes szakítását családjával. Lucius finis fiai elszéledtek Graubündenből; Leonárdi finis 1848-ban Magyarországon lévén, ősi szabadságerzete magával ragadja s a nagyvárad nemzetörségnek tagja lesz. Magyar nőt vesz feleségül, nagykátai Nagy József és feketemezei Kulcsár Zsuzsanna leányát Nagy Juliát. Ez volt a nagyvárad híres finis-cukrászda alapítója. (Megjegyzendő, hogy a graubündeni cukrászok nagyon híresek mai napság is: Páris, London és más világvárosok cukrászai mind graubündeniei, a kik meggazdagodva tértek vissza hazájukba; csak finis L. telepedett meg Nagyváradon.) Régi dal, régi dicsőségről! A melyet számos találok Velence fényes multu történelmében.

Képzeltünk, a Velence felülmulhatatlan szépségei, művészi alkotásai és intézményei láttára, visszatér régmúlt időkre, midőn a világraszóló hatalmas köztársaság; a művészet, tudomány és a történelem központja volt. Feledhetetlen benyomásokkal hagyjuk el a várost s újra meg újra visszavágyódunk utána!

bejárt, a járványkórházban pedig 10 beteget gyógykezelték.

Született 84 fiu, 73 leány, összesen 157 gyermek.

Elhalt 57 fi és 61 nő, összesen 118 egyén; városrészenként elhalt: Ujvárosban 20, Olasziban 23, Váralja-Velencén 20 és a kórházakban 55.

Öt éven aluli gyermek 32 halt el.

A közbiztonsági állapot kielégítő volt. Lopás 65, súlyos testi sértés 8, könnyű testi sértés 16, csalás 6, sikkasztás 7, szemérem elleni bűntett 2, magánlak megsértése 3, hatóság elleni erőszak 2 esetben volt bejelentve.

Nyomozás 65 esetben sikeres, 44 esetben sikertelen volt.

Letartóztatva volt 109 egyén. Ezek közül eltoloncoltatott 90.

Kihágási feljelentés 249 esetben tétetett. Külföldre 8 utlevél adatott ki, ezek közül 7 Amerikába.

Márciusban 3 öngyilkosság történt.

A közadók befizetése nem volt eredményes, mert 4201 kor. 39 fillérrel kevesebb kincstári adó folyt be, mint a múlt év megfelelő időszakában. Befolyt:

Kincstári adóban	35174 kor. 64 fill.
Kamatban	1572 > 70 >
Betegápolási pótdobban	1760 > 42 >
Kamatban	37 > 73 >
Hadmentességi díjakban	324 > 60 >
Kamatban	16 > 96 >
Iparkamarai illeték	3682 > 94 >
Agrárkölcsonben	190 > 32 >
Kamatban	3 > 38 >
Házalási adó	44 > 10 >
Fegyveradóban	30 > — >
Allami óvodai adó	1440 > 13 >
Cselédpénztári díj	1 > 20 >
Városi adóban	14831 > 37 >
Vizdíj	4227 > 84 >
Utadó	2099 > 36 >

A jelenést tudomásul vették.

Ezután Bordé Ferenc előterjesztette, hogy Alvinczy Sándor nyug. reáktanár feljelentést tett a kultuszminiszterhez, amelyben vádolja dr. Baróthy Ákost, hogy róla, anélkül, hogy őt megvizsgálta volna, valótlan adatokat tartalmazó bizonyítványt állított ki. Kéri ellene a fegyelmi vizsgálat megindítását. A miniszter a feljelentést elbírálás végett a közigazgatási bizottságnak küldte le.

Dr. Baróthy Ákos főorvos jelentésében cáfolja a feljelentésben foglaltakat. Alvinczyt a hatóság utasítására egy óra hosszúságú vizsgálta és állította ki a bizonyítványt. Kéri, hogy a feljelentést utasítsák el s nyujtsanak neki elégtételt.

A közigazgatási bizottság a feljelentést hivatalból elutasította.

Sternthál Artur mácsai és álcasai földbirtokos a rendőrkapitányi hivatal, azért, mert tejes kocsija és kannái piszkosak és rozsdásak voltak, 15 korona büntetésre ítélte. Ezen ítéletet Sternthál megfellebbezvé, a közigazgatási bizottság a büntetést 50 koronára emelte fel.

A pecszeszőlősi lakosok és az ottani sörgyár felebbezését, hogy a váradi-velencei vasútállomáshoz vezető ut használatáért ne fizessenek vámot, a közigazgatási bizottság elutasította.

Apróbb ügyeket intézett még el a bizottság.

A b. kötés után.

Tárgyalások Montenegróval.

Berlin, április 1. Cettinjből jelenti a Voss. Ztg.-nak: Holnap vagy holnapután a hatalmak itt is olyan közös lépést fognak keresztülvinni, mint Belgrádban. Montenegróban azonban mások a viszonyok, mint Szerbiában. Nincs hatalom, mely Nikita fejedelem nehez helyzetét az Ausztria-Magyarországgal való viszályban ne méltányolná. Ausztria-Magyarországnak sem áll érdekében, hogy a montenegrói politika új, megváltozott iránya elé akadályokat gördítsen. Ausztria és Magyarország valószínűleg kész

nyilatkozni arra, hogy Montenegrónak gazdasági engedményeket tesz.

Az sincs kizárva, hogy a határt ki fogják igazítani olyan módon, amely Ausztria-Magyarország, mint Szerbia érdekeit kielégíti. — Az új olasz pénzen épített antivári-virbazári vasutvonal, melyet lejtős talajon kellett átvezetni, alighanem csak feltételesen szolgálhat majd szállítási eszköz gyanánt. A differenciák rendezése után a viszony Ausztria-Magyarország és Montenegró közt előreláthatólag barátságosan fog alakulni. Egy kereskedelmi szerződés kötése elé Bécsben aligha fognak leküzdhetlen akadályokat gördíteni.

A szerb trónválság.

Berlin, április 1. Képviselői körökben hire jár, hogy a szerb dinasztikus kérdést még ebben az évben elintézik. A kormánynak állítólag írásbeli ígérete van a királytól, hogy lemond a trónról, mihelyest több kérdés, köztük az apanázs kérdése elintéződik. A király kétszázötvenezer frank évi apanázst kér, továbbá azt akarja, hogy az állam vegye át a civillista adósságait és Szerbiában tett befektetéseiért őt egy külföldön vásárlandó birtok alakjában kárpótolja. Hire jár, hogy a kormány a skupstina tegnapi ülésében, amelyről mélyen hallgatnak, a skupstinát értesítette arról, hogy Péter király kész lemondani.

Berlin, április 1. Egy tekintélyes belgrádi személyiség közölte a Berliner Tagblatt levelezőjével, hogy Péter király nem önként mond le a trónról. A belügyminiszter és az igazságügyminiszter figyelmeztették a királyt, hogy a kormány nyilatkozatát okvetlen a nagy skupstina elé is kell terjeszteni, ez pedig már megfosztott trónjától egy szerb királyt és kétségtelenül őt sem fogja kímélni. Okosabb volna tehát, ha a király be nem várná a nagy skupstina határozatát, önként visszavonulna.

A monarchia válaszejegyzéke.

Belgrád, ápril 1. Gróf Forgách osztrák-magyar követ tegnap délben átvijította dr. Milovanovics külügyminiszternek Ausztria-Magyarország választát, amely szerint Ausztria-Magyarország kormánya a március 30. i. szerb jegyzéket tudomásul vevő, meglegedését fejezi ki a békés szomszédi viszony újból való helyreállításán és kijelenti, hogy az új kereskedelmi szerződés ügyében a tárgyalások azonnal megkezdhetők. A mai nappal Ausztria-Magyarország és Szerbia között a szerződés nélküli kereskedelmi politikai állapot következik be. (M. T. I.)

Öngyilkosság az ügyvédi iroda előtt.

Tettéknek oka ismeretlen.

Tegnap délelőtt a Zöldfa-utcán levő Weimann Jenő dr. ügyvéd irodájának lépcsőházában agyonlőtte magát egy gazdálkodó, aki ellen végrehajtást foganatosított Weimann.

Az esetnek pár perc alatt híre futamodott és mindenütt nagy izgatottsággal tárgyalták az esetet.

Kálmán József dr. ügyvédjelölt dr. Weimann Jenő segédje a következőket mondta el nekünk.

P. Barna János gyiresi igen gazdag birtokos, akit tegnap láttunk másodszer, egy ügyfelünk 100 koronás követelésében járt nálunk. Szorult anyagi helyzetére hivatkozott és időhaladékot kért.

— Mit mondott Barnának az ügyvéd ur?

— Azt mondta, hogy jól van én várok, de aztán fizessen, mert engem az ügyfelem sürget. Ezzel Barna eltávozott. Kis idő múlva durranást hallottunk a lépcsőkről, mire kimentünk és ott találtuk agyonlőve Barnát.

— Hányan voltak még akkor az irodában?

— Az ügyvéd ur, dr. Weinstock Ármin orvos ur, dr. Flegmann, én és a gépiró kisasszony. Az első segélyt az orvos ur nyújtotta mialatt mi telefonáltunk a mentőkért és elvitték a hullát. Ez a valóság.

— És hol van most az ügyvéd ur?

— Itt van valahol a városban.

A rendőrség kommunikéje.

Az öngyilkosságról a rendőrség a következő kommunikét adta ki.

P. Barna János gyiresi lakos ma reggel 8 óra tájban a Zöldfa-utca 21. sz. a. lakó dr. Weimann Jenő ügyvédnél járt és pedig egy ellene 100 korona és jár erejéig vezetett kielégítési végrehajtási ügyben. Nem tudni, mit végzett az ügyvédnél, az azonban tény, hogy az irodából kijövet a lépcsőházban egy 12 mm forgópisztolyjal jobb halántékába lőtt. Az előhívott dr. Barna Armin és dr. Weinstock Ármin orvosok bekötötték sebeit s a mentők bevitték a kórházba, de az ember ott azonnal meghalt. Hulláját hozzátartozóinak kiadta a hatóság. Tettéknek oka ismeretlen.

Gyászrovat.

Nagyvárad város közönsége mély részvétellel osztozik a gyászban, mely két előkelő családra sulyosodott. Ugy a Vertán Zoltán földbirtokos, mint a Gassner Károlyné szül. Kugler Mariska temetésén megható módon nyilatkozott meg ez a részvét.

Néhai Vertán Zoltán földbirtokos temetésén megjelent Glac Antal főispán és dr. Miskolczy Ferenc alispán vezetése mellett a vármegyei tisztikar, a megyei törvényhatóság sok tagja, az állami hivatalok tisztikarából igen sokan, a 48. as párt tagjai, nagy számmal jöttek a temetésre Szombatságról is.

A díszes masszív érkező körül a vármegyei díszhajdui és a temetkezési intézet dísztestőrei állottak.

A gyászszertartást Imrik Sándor Zoltán végezte, segédlettel.

A beszétel után az impozáns gyászmenet a váradi-olaszi r. kath. plébánia templomba vonult, ahol az elhunyt lelkiüdvéért requiem volt. Majdnem 11 óra volt, mikor a templomból a gyászmenet kivonult a vasútállomáshoz, ahonnan délben külön vonattal a holttestet elszállították Szombatságra, az elhunyt birtokára, ahol a családi sírboltban helyezték örök nyugalomra.

A ravatalra küldött remek koszorúk szalagjain a következő felirások voltak.

Szeretett jó apáknak! Emma, Margit, Itonka. Felejthetetlen jó férjemnek, Emma. — Felejthetetlen vőmnek legbensőbb szeretettel, Anyád. — Tiszteletünk jeléül, Mezey Vilma és Miska. — Utolsó üdvözléül, dr. Bakats Béla és neje. — Kedves Zoltán bácsikának szeretett nászának, Pali. — Forró szeretettel, a Cziffra család. — Igaz részvétellel az Aliqander család. — Szeretett kegyurának, a szombatsági gör. kel. egyház. — Felejthetetlen elnökének, a szombatsági hitelszövetkezet. — Rokoni szeretettel, Markovits Antal és családja. — Szeretett jó apáknak Ella és Odón. — Isten vedel, Vilma és Tonka. — Felejthetetlen apukáknak, Erzsike és Béla. — Felejthetetlen jó apukáknak, Mariska és Miska. — Szeretettelük jeléül, Altnöder

Vilmos és családja. — Szeretett rokonunknak, Jancsó Emil és családja. — Szeretett tagjának, a mérnöki és építész egyesület. — Vertán Zoltánnak, Némethy Gyula. — Igaz részvéte jelölül Vertán Zoltánnak, A Biharm. függ. 48-as párt. — Édes jó Zoltánnak, Blanka és családja. — Szeretett Zoltán sógornak, Tóni. — Szeretettünk jelölül, Gábrriel néni és családja.

Néhai *Gasner* Károlyné. szül. Kugler Mária temetése szintén nagy gyászpompával ment végbe. A Kugler-ház lépcsőit, udvarát és a ház előtti teret a résztvevő közönség sokasága lepte el. A temetésen megjelentek Rimler Károly polgármester, Bunyitay Vince, Bundala Mihály, dr. Karácsonyi János, Nyes Mózes kanonokok, Szokoly Tamás, dr. Halász Lajos orsz. képviselők, Novotny Alfonz, dr. Vucskics Gyula, Frankó Endre, Makucz Ernő, Sztarill Ferenc, Mihely Pál, Halász Gyula, dr. Schweiger Ede, dr. Imrik Gusztáv, Komlóssy József, Pekanovits Imre, Hoschmiedt Örnagy, Hofbauer Pál, Déry János, Mihely Adolf, dr. Wimmer Julián, Brém Lőrinc, dr. Mihely Lajos, dr. Kovács S. János, Fekete Sándor, Kappel János, Láng József, Máthé Lajos, dr. Grósz Menyhért, Oláry Gyula stb.

A beszterelést az épület emeleti termében *Fetsner* Antal felsz. püspök végezte, megfelelő segédlettel.

A beszterelés után a Szent László-templomba vonult a gyászmenet, ahol gyászmise volt. A koporsót remek koszoruk borították.

A gyászolók sokasága és hosszú kocsisor kísérté ki az oly korán elhunyt családanya hült tetemeit az újvárosi központi temetőbe.

Mindkét díszes temetést Weiszlovits Adolf és fiai temetkezési intézet végezte.

UJDONSÁGOK.

Tájékoztató.

Április 3. Geyer Stefi hangversenye a Csarnokban. Apr. 15. A kath. kör hangversenye d. u. 6 órákor a főgymnáziumban.

Április 18. A Biharmegyei Közművelődési Egyesület közgyűlése d. e. 11 órákor.

* **Támogatást kérnek a várostól.** Az Országos Közművelődési tanács átiratot intézett Nagyvárad városához, támogatás iránt. Az átiratban kifejti, hogy a nemzet felvirágzásának, fennállásának életteltétele a kultúra fejlődése és gazdasági megerősödése. A magyar nemzet helyzete e tekintetben különösen nehéz. Igazolni kell nemcsak történelmi jogon, de az előrehaladottság és műveltség alapján is, hogy ezt az országot a magyarság van hivatva vezetni. Hogy ezt elérjék, 5 és fél millió analfabéta és 7 millió magyarul nem tudó állampolgárnak kell megadni a szellemi haladás lehetőségét. Népünk ifjúsága, az iskola elvégzése után önmagára van hagyva. Isient és hazát tagadó, nemzeti és erkölcsi érzést irtó, lelketlen izgatók áldozataivá lesznek itjaink, ha szívüket és lelküket hazafias érzésre, igaz nemesítésre tovább nem neveljük, a munka szeretetére és megbecsülésére nem oktatjuk. A magyar társadalmat szervezni kell; egységessé, hatalmassá tenni, hogy gátat vehessünk a nemzetiségek fenyegető terjeszkedésének. Az orsz. közművelődési tanács ezeket a célokat szolgálja. Kéri a várost, hogy 5 évre évi 500 koronát szavazzon meg az orsz. közművelődési egyesület céljára s lépjen az egyesület tagjai közzé.

* **Nyugdíjazások a városnál.** Hétfőn, április hó 5 én délután 4 órákor a városi nyugdíj bizottság ülést tart, amelyen dr. Berkovits Miklós tb. főorvos özvegyének és Hügel Ödön irnok özvegyének nyugdíj igényét állapítják meg.

* **A kulturház létesítése.** A kulturház létesítése ügyében Nagyvárad város törvényhatósági bizottsága egy nagyobb bizottságot küldött ki, hogy a kérdést tanulmányozza s tegyen javaslatot, minő alapon lehetne Nagyváradon a kulturházat létesíteni. — A kiküldött bizottság, amelynek 23 tagja van, ápril 14-én tartja alakuló ülését.

* **Hulla a Körösben.** Vizesgyánból telefonálja tudósítónk a következőket. Juhász Miklós községi bíró tegnap a község határában az őszi vetést nézte, amikor eljutott a Körös partján levő fűzesekig, itt az iszapos területen egy rettenetesen megcsontított hullát talált. A leletéről azonnal értesítette az elöljáróságot, ahonnan a községi jegyző és az orvos azonnal a helyszínre mentek, ahol megállapították, hogy a hulla két-három hete van a Körösben. A hulla melle és arca oly borzalmasan meg volt csontitva, hogy egyáltalán nem lehetett ráismerni. A hulla 40 évesnek látszó ember hullaja, ruházatának foszlányairól és testalkatáról itélve földmives lehetett. Mivel pedig Vizesgyánban nem tűnt el senki sem, az előjáróság azt hiszi, hogy a hulla még Nagyvárad környékén jutott a vízbe, ezért megkereste a nagyváradai rendőrséget, hogy ily irányban nyomoztasson.

* **Betyár világ a külvároson.** Tegnap éjszaka két óra tájban a külvárosi Csáki féle vendéglő előtt Fekete Dánielt Kocsis Benjámint és 2 társa megtámadta, leverte és fejét is beverte. A segélykiáltásra elősiető rendőrszem Kocsist elfogta és előállította. Fekete Dánielt pedig a közokórházba küldötte. A megugrott tettestársakat keresi a rendőrség. Kocsis zár alatt van.

* **Késelő részegember.** Tegnap este 6 óra után a Schlauch tér egyik padján üldögélt Kóti Ferenc helynélküli kövező-segéd Nagy György nevű helynélküli kőműves-segéddele. A 20 év körüli fiatalemberekkel szemközt levő padon két középiskolai tanuló ült, akik tanulnak. Egyszerre megjelent a sétatton Szatmári Béla 39 éves volt fűtőházi és jelenleg pénzügyigazgatósági kisegítő dijnok, aki dülöngözve lépdelt. A két iskolásfiu hangosan felnevetett az ittas ember láttán, mire Szatmári zsebkését elővéve, Kótiékat vonta felelősségre. Kóti egy követ ragadott fel és megbiztatta Szatmárit, hogy ha el nem teszi a kését kiveri a fogot. Szatmári erre kését eltette, Kóti pedig eldobta a követ. Szatmári erre újra elővette kését és Kótinak, aki elbukott kétszer a hátába szurt. Ezután a városi árvaház felé megindult. A gyalogjárón utolérte őt Nagy György és több munkás akik levették. Az éppen arra haladó Réz Bertalan t. b. r. alkapitány Szatmárit elfogta és kocsiján a rendőrségre hozta, egyidejűleg Kótit beszállította közokórházba. Kóti sérülése súlyos, de 20 napon belül gyógyulónak tartják az orvosok. Szatmárit aki tettére egyáltalán nem emlékszik, mert mint mondja tegnap a hivatalból kijött leitta magát és aki Szatmári Árpád színművész fiának mondja magát a rendőrség letartóztatta és átadja a kir. ügyészségnek.

SZINHÁZ.

Heti műsor.

Péntek Erdészleány.
Szombat: Heidelbergi diákélet, Molnár Margit vendégtellette.
Vasárnap délután: Dollárkirálynő, este: Hivatalnok urak, Földes Imre nagysikerű ujdonsága.

Boccació. Suppé örökszép operettje tul-élt már számtalan operettet és tul fog élni még sokat. Minden repriz alkalmával az ujdonság erejével bilincseli le a közönséget a darab bájos zenéje, tréfás derűje. Talán rosszul előadni sem lehet Boccaciót, annyira magával ragadja a szereplőket. A tegnapi előadás is sokszor provokált tapsokat, ujrázásokat. *Károlyi* Leona ének-tudása és alakító képessége a címszerepnek biztosította a sikert, míg *Fiametta* szerepében *Diósi* Nusi volt kitűnő partnere, *Izabellát* pedig *Batizfalvi* Elza játszotta tetszés mellett. A komikus elemet *Hajnal* György kitűnő *Lambertuccioja*, ügyes kupléi mellett *T. Pogány* Janka és *Kassai* képviselték. A többi szerepnek *Toronyi*, *Gózon*, és *Asszonyi* biztosítottak szép sikert. Ének- és zenekar megteleldek. Érdemes lesz Boccaciót ebben az előadásban a másik két bérlőcsoportnak is bemutatni.

Erdészleány. A tavaszi szezon premierjei közül minden bizonynyal az Erdészleány vitte el az igazi diadal pálmáját. Poetikus zenéje és elragadó szövege reá is szolgáltak arra a nagy sikerre, amely az operettnek Nagyváradon is osztályrészül jutott. Nem csoda tehát az igazgatóságnál egymást érik a sürgető levelek, hogy az Erdészleányt adassa elő. A kedves hangulatos operett ezért ma ujra színrekerül késégtelenül olyan zsufolt házak mellett, mint a hogyan eddig minden alkalmammal előadták.

Molnár Margit fellépte. Az új tagok szerződötése még mindig tart a Szigligeti-színházban. Erdélyi Miklós igazgató azt a helyes és előzékeny eljárást követi, hogy mielőtt új tagjait szerződöttené, előbb bemutatja őket a publikumnak. A közönség tetszése döntön a jövővény fölött. Ma igen érdekes szerződötetési szereplés lesz a színházban. *Molnár Margit*, a színművészeti akadémia végzett növendéke lép fel a Heidelbergi diákéletben. Az új naiva iránt igen jó hírek keltek fel a direktor figyelmét. A színiakadémia vizsga-előadásban eről talentumával, temperamentumos játékával nagy tetszést aratott.

Z E N E.

Geyer Stefi holnapi hangversenye iránt igen nagy az érdeklődés. A közönség kényelmére a városi villamos vasut igazgatósága, külön kocsikat indított a Csarnoktól a hangverseny után. Ez igen fontos újítás a bizonyítja, hogy a rendezőség mindent elkövet a közönség kedvéért. A budapesti és külföldi lapok igen nagy elismeréssel nyilatkoznak Geyer Stefi művészetéről, de azt hisszük nem kell őt már bemutatnunk, hisz kedves ösmerősünként fogjuk üdvözölhetni.

IRODALOM.

☒ **Holnapután kiskedden.** Ezzel a címmel egy vékony, de igen ötletes könyvecske jelent meg Budapesten. Pár nap alatt a fővárosban szétkapkodták belőle az egész első kiadást; most készül a második kiadás. A kötetke verseket tartalmaz: csupa Ady és Holnaputánzatot. Pompás, humoros dolgok. Holnapi számunkban bővebben is fogunk vele foglalkozni.

Igazságszolgáltatás.

§ **Váltóhamisító parasztok.** Zsurzsucz Mitru és Kodreán Lika magyargyepesi gazdálkodók Zsurzsucz Lika nevét egy váltóra hamisították és azt a mezőtelegi takarékpénz-

tárban leszámították. A váltó 300 koronáról szólt. A váltóhamisítással tegnap foglalkozott a törvényszék Korn Lajos elnöklete alatt a törvényszék mindkét embert bűnsnek találta és 6-6 havi fogházzal büntette.

§ **Az erőlyes mezőőr.** Még a mult évi 1908. jan. 27 én történt, hogy Boros Demeter bárntalvai mezőőr a tarlóról haza akarta hajtani Goldstein Mózesnek tilosban talált lovát. Mint hivatalos hatalom nagy diadallal felül a törvényszék lóra s azt botjával ütlegelve ügetett vele a község háza felé. E gyönyörűségében a ló gazdája Goldstein Mózes zavarta meg, aki előtte termelt s kérdezte, hova hajta a lovat, majd úgy megrántotta a ló kötélkáját, hogy a lovas leesett róla s mint a tanuk igazolták, nagyobb nyomaték gyanánt párszor pofon is ötötte, Goldstein Farkas pedig ez alatt a mezőőrt ráncigálta. Emiatt állottak tegnap hatóság elleni erőszak büntetével vádolva a törvényszék előtt ahol dr. Korn Lajos elnökelt a vádat dr. Vattay József kir. ügyész, a védelmet dr. Váradi Odón ügyvéd látta el.

A tanuk a tagadásban levő vádlottak ellen vallottak. A törvényszék dr. Váradi Odón védbeszéde folytán Goldstein Mózes vádlottal szemben a védő által felhozott enyhítő körülményekre tekintettel, alkalmazta a 92. §-t, s így öt egy havi fogházra ítélte, a másdrendű vádlottat pedig teljesen felmentette.

TÁVIRATOK.

A Karagyorgyevics-dinasztia végórája.

Berlin, április 2. A Vossische Zeitungnak jelentik Belgrádból, hogy a Karagyorgyevics dinasztia végórája elérkezett, mivel értésére adták a királynak, hogy a skupstina nem fogja a trónöröklés kérdését a király kívánsága szerint rendezni. A király kijelentette, hogy tekintettel a bojkoltra, melyet vele és családtagjaival éreztetnek, visszavonul. A skupstinától egy negyed millió frankot kíván, melyért Angolországnak kellene garanciát vállalni.

KÖZGAZDASÁG.

A gabonatözsde határidői.

— Délután 4 órakor. —

Budapest, márc. 23		
Buza május	50 kilogrammonként	11.60
Buza okt.	—	10.38
Rozs okt.	—	8.96
Zab májusra	—	—
Zab okt.	—	7.04
Tengeri máj. 1908.	—	6.85
Tengeri jul.	—	6.69

Ertéktözsde.

— Délután 4 órakor. —

Budapest, márc. 23		
Osztrák hitelrészvény	—	631.25
Magyar hitelrészvény	—	748.—
Leszámítoló bank	—	743.75
Rimamurányi	—	561.50
Osztrák-m. államvasuti részv.	—	692.25
Közúti vasut	—	552.—
Városi villamos vasut	—	269.—

Hivatalos árfolyamok.

A budapesti áru- és értéktözsde 1909. márc. 23

Magyar arany járadék 4 száz.	—	111.50
Magyar koronajáradék 4 száz.	—	93.25
Magyar koronajáradék	—	82.75
Magyar földteherment. kötvény 4. sz.	240.—	—
Horvát-szlavon földteherment. kötvény	95.50	—
Magyar nyereség sorsjegy kölcsön	93.50	—
Tisza-szab. és szegedi sorsjegy kölcsön	94.50	—
Osztrák járadék papirban	—	186.—
Osztrák járadék ezüstben	—	145.—
Osztrák járadék aranyban	—	97.25
Osztrák korona járadék	—	99.—
1860. osztr. államsorsjegyek	—	116.50
Osztrák magyar bankrészvény	—	197.50
Magyar hitelbank-részvény	—	150.25
Osztrák hitelbank-részvény	—	730.—
Magyar hitelrészvény	—	748.—
London vista	—	631.50
Páris vista	—	689.50
20 márkás arany	—	23.51
20 frankos (Napoleonder)	—	19.02
Német birodalmi márka	—	117.96

REGÉNYCSARNOK.

FALUSI TÖRTÉNET.

VIG REGÉNY.

Irta: Faragó Béla.

(Folytatás.)

20

Az emberek hajfonatos, hajporos ítélete elzárja előlük a társadalmat s ezek erényt csinálnak belőle, ha az ugynevezett tisztességes társaságok khinai kőfalában a kaput Botond módjára megzörgetik bárdjaikkal.

Te tisztességes vagy és buta...

En ki vagyok zárva, de eszem van...

Nem ad a tehetségeimhez illő eszközt a megélhetésre, én keresek magamnak, s te sírni fogsz.

Ezek a körülmények, ezek az eszmék kergették Szádellői Barnabást arra az életre, melyet folytatott. Megterhelt tőke, de mindig elég nagy tőke volt szellemi képessége, okos vezetőnek meg kellene találni eszében az Archimedes pontját, a minél fogva mozgathatná a világot.

A kocsizőrej elandalította lelkét a multba és ott látta magát, hol el kellett volna indulni, látta azt a pontot, a hova jutni kellett volna. Előtte a versenypálya, a biztos célpont, benne az erő, csak lova nincsen a melyen futhasson. Vesszőparipák nem nyernek pályabért.

Kocsis és a kocsi bérilője egy eszmén futottak. Barnabás gondolatait is le lehet fordítani kocsis nyelvre. Vajjon fuvarban hajthatja-e ő élete szekerét, vagy csak előfogatba? Mi lesz a bér? mi a borra való? mi az ostorpénz? Kit fizessen ki belőle? Másutt vásároljon? Uj hitelt alapítson? ... Hová hajtsa? Hol lesz az utolsó stáció? Mire a fű kinő, nem fordul-e fel a csikó?

Egy nagy kátyuba zökkent a kocsi, majd a lelkét rázta ki belőle. Bár kirázta volna ezt a mit most bűnbánat mardos. Pandur, kocsis felébredtek, nagy szedelőzködéssel rágyújtottak a bíró hátán vágott galuskás kapadományra... Barnabás tovább aludt. Egy nagy hegyen látta Ilonát, rögök, tüskéken keresztül haladt ő mezitláb. Egy millió ördög állt elébe tüzes vassal, kigyók lángnyelvvél harapdálták sarkát, ha pihenni akart, lándzsák nőttek ki a földből...

Ismét kátyu, azután balra hajt s egy kis város utolsó házában fordult a fő utcába.

Fekete táblán ez vala olvasható:

»Pipa, dohány tiltatik.

Az uton kifogni 2 forint büntetés terhe alatt tilos.

Koldulni nem szabad.

A ki a várost Kenderőciának csufolja, a szolgabíró ur 5 frtig birságolja.

Vándor hol a passzus? ...

Hol itt a szabadság, kérdi magától Barnabás, de talán jobb is volna börtönben négy fal között, láncon gályán vezekleni, mindaddig, míg Ilon meg nem bocsát, míg anyja könyeit ki nem egészíti, míg a társadalommal meg nem békül?

A csendbiztos háza elé értek. Kaloda Jánosnak hívták a csendbiztos. Végzett gazda. Kedélyes ember. Halálra nevelteti a rabjait, úgy vallat. Szereti a jó adomát, a régi képes újságokat, a nem megfertőzött kvaterkát, a mulatságos bűneseteket Szádellői Barnabás ennél fogva szép darab, és így szívből kiáltott neki:

— Isten hozta kedves uramöcsém!

— Itt vagyok csendbiztos ur, rendbe hozhatunk mindent. Feldiktálom összes tartozásom.

— Nem akarja talán, hogy én fizessem ki?

— Majd csak magam...

— De előbb ebédeljünk egy jót.

Nem nagy étvágy ingerelte Barnabást, de jó arcot vágott a kellemetlen játék mellett.

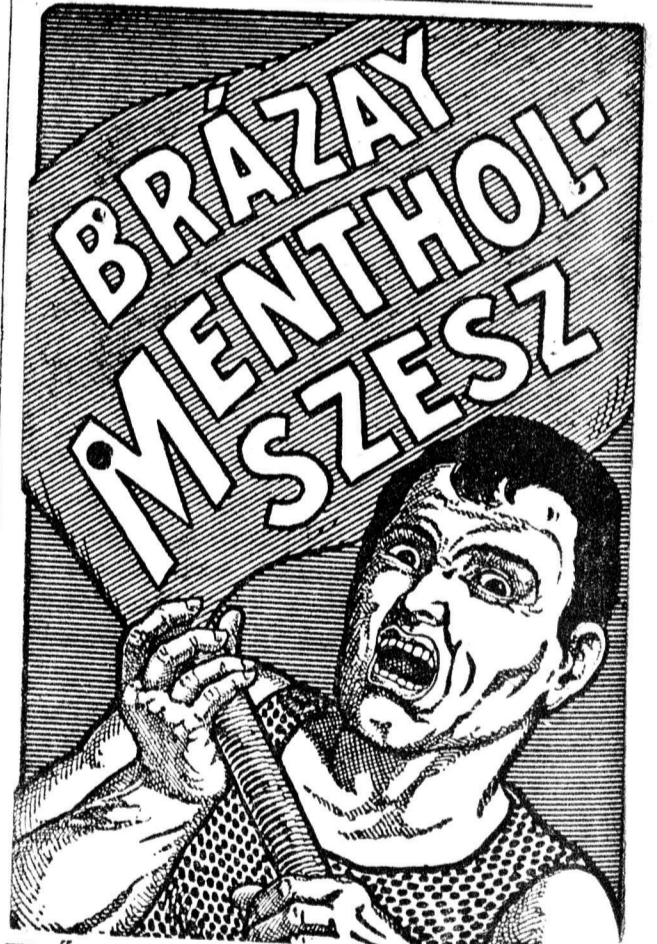
(Folyt. köv.)

A szerkesztésért felelős

Dr. VUOSKICS GYULA.

NYILTTÉR.

Az élet minden bajában legjobb segítség és legmegbízhatóbb háziszer a

ERŐSIT! SEGIT! MEGOV!

Egy üveg ára 40 fillér.

Kapható mindenütt.

Eladó szőlő!

Közel a városhoz szép magaslaton egy szőlő eladó. Ugyanott kerítésoszlopok, dróthálózat és szőlőoltványok kaphatók.

Értekezhetni Körös-utca 43 sz. alatt.

Üvegfestészet, edzési műterem, üvegcsiszolda
és tükrögyártó telep.

Neumann Károly

Nagyvárad, Teleki-u. 11.

a Kereskedelmi és Iparkamara palotájában.

Művészi kivitelű templomablakok
tervezése és készítése, üvegedés, arany-
nyal és ezüsttel is.

Diszűvegezés, cimerfestészet.

Üvegcsiszolás, rézfoglalatok, modern
kirakat és kávéházi berendezések.

Tükröborítások, pecsétes régi tükrök
újraöntése.

Árjegyzék, tervrajzok díjmentesen.

3430—909.

Hirdetmény.

Nagyvárad város összes városrészeire vonatkozó, s a kir. pénzügyigazgatóság érvényesítésével ellátott folyó 1909 évi tőkekamat-adó kivétési lajstrom az 1883. évi XLIV. t.-c. 18. §-a értelmében f. é. március 23-tól április hó 4-ik, napjain át 8 napi közzemlére a városi adóhivatal 15. sz. szobájában a II-ik kerület Újváros és Külváros városrészekre nézve, a 21-ik sz. szobájában az I-ső kerület Olaszi és a III-ik kerület Váralja, Velence, Csillag-

város és a Hegyre nézve a 26-ik számú szobájában azon figyelemzettel tétetnek ki, miszerint érdekelt adókötelesek, a jelzett lajstromokban terhükre előírt adót ott megtekinthetik s az elleni netaláni felszólamlásukat azon adózók, kik ezen adószemmel már az előző évben is megróva voltak, a lajstrom közzemlére kitételének uapját követő 15 nap alatt, azok pedig, kik ezzel a folyó évben először rovatnak meg, ezen adójuknak adókönyvesekéjükbe

történt bejegyzését követő 15 nap alatt a városi közigazgatási bizottsághoz címezve a kir. pénzügyigazgatósághoz írásban benyújthatják. A később benyújtott felebbezés érdemi tárgyalás alá nem fog vétetni.

Magyvárad, 1909. évi március hó 26.

Városi adóhivatal.

Nagyvárad város VILLAMOS MŰVE

Iroda és raktár: NAGYVÁRAD, Vár-tér 1.

Raktáron tartjuk a javított dr. Just-féle

Wolfram lámpát

melynek áramfogyasztása az izzólámpával szemben 75 százalék megtakarítást mutat fel. 40 gyertyás W o l f r a m lámpa darabja 4.50 kor. 100 gyertyásé 7 kor. 50 fill.

10 drb. egyidejű vételnél 10% eng.

Sima izzólámpa dbja 72 fillér,

tehát 5 százalék kartell áron alul.

Mindennemű izzólámpa különlegességek, fényképező-lámpák, ugyancsak 5 százalékkal kartell áron alól kaphatók.

Csillárok,

ívlámpák

állandóan nagy választékban kaphatók s a villamos telepen külön e célra épített nagy

csillár-raktárunkat megtekintésre ajánljuk.

Ugyanott állandóan raktáron tartunk

villamos motorokat

1. lóerőtől 12 lóerőig minden nagyságban

Elvállaljuk

és erőátviteli berendezések felszerelését, bővítését, átalakítását, javítását, ívlámpák kezelését, hozzávaló szénpálcák szállítását, berakását és minden e szakmába vágó munkákat a legolcsóbb árak mellett.

Költségvetések ingyen.

villamos világítási

Telefon szám 514.

Főszerező telefonja 55. sz.

Egész éjjel ügyeletes szolgálat.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban.

SZENT LÁSZLÓ KÖNYVNYOMDA

Nagyvárad, Szilágyi Dezső-u. 3. szám.

Művek

folyóiratok, hírlapok,
vonalzatok,
gazdasági nyomtatványok,
egyházi, községi
és egyéb
hivatalos nyomtatványok,
k ö r l e v e l e k,
levélborítékok.

Elvállal és készít:

izléses kivitelben
mindennemű

nyomdai munkákat
jutanyos árak mellett.

Vidéki rendelések gyorsan és pontosan eszközöltetnek.

Levélfetek,

számlák, falragaszok,
báli meghívók,
táncrendek, étlapok,
naplók,
palackfeliratok,
névjegyek,
gyászlapok
stb. a nyomdai szakba
vágó nyomtatványok
készítése.

A lat. és gör. szert. kath. egyházmegyei nyomtatványok

raktára.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban.

A bőjti idényre

állandóan raktáron tartunk
mindennemű csemege sajtokat,

Liptói és SZÉKELY TÖMLÖ TURÓT.

Naponta friss Tea-vaj.

Olajban, ecetben és sósvízben páczolt
halakat és étolajokat.

Száritott zöld főzelékek, gom-
bák, aszalt és friss hazai s
déli gyümölcsök.

Válfajain kívül ajánljuk még a leg-
jobb minőségű TISZTÁN KEZELT ter-
mészetes asztali és csemege magyar
és francia pezsgő borainkat, kül- és
belföldi likőröket, nemkülönben a leg-
jobb minőségű fűszert, élelmi cikke-
inket becsületos kiszolgálás mellett.

Tisztelettel

Telefon: **249.** MEZEY JÁNOS és TÁRSA,
Nagyvárad, Szt. László-tér.
Nagyvárad Takarékpénztári épület

Közgazdasági Bank Részv.-társ.

Nagyvárad, Teleky-utca 10 szám.

Telefon 742 sz. Postatakarékpénztár 20161 sz.

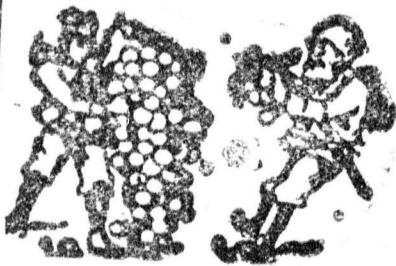
Betétek után tiszta

5%

kamatot fizet.

Szőlő-oltványokat

szállít,
fajlisztu
ságyért
jótállva
legdusabb
választék-
ban a már
évek óta
elsőnek

és legmegbízhatóbbnak ismert:

Küküllőmenti első szőlőoltvány-telep.

Tulajdonos: Caspari Frigyes,

Medgyes 39. sz. (Nagyküküllő megye)

Tessék képes árjegyzéket kérni!

Az árjegyzékben található az ország minden részéről érkező
elismerő levelek, ennélfogva minden szőlőbirtokos megrendele-
sének megtétele előtt az ismerős személyiségekből származó
mint írásbeli bizonyítást szerezhessen magának fenti szőlőtelep
feltétlen megbízhatóságáról.

Belépési felhívás

a 6-ik évtársulatba.

A Belvárosi Takarékpénztár kebelé-
ben alakult **Belvárosi Takaréék és
Hitelszövetkezet** minden év január és
július elsején egy-egy három évig tartó
új évtársulatot nyit. Mindenki tetszés
szerinti számban jegyezhet üzletrészeket
s minden üzletrész után hetenként 20
fillér fizetendő, melynek összege a három
év elteltével a felmerülő haszonnal
együtt fog az üzletrészeseknek vissza-
fizettetni.

A szövetkezet célja a takarékoságot
előmozdítani s a tagok hiteligenyét kielé-

gíteni. Szövetkezetünk tehát amellet,
hogy a **takarékosság ügyét szolgálja**
tagjainak betéteik négyötöd része erejéig
 kölcsönt is nyújt.

Vidéki tagok a heti befizetéseiket be-
fizetési lapok útján teljesíthetik.

Felvételidő üzletrészenként 10 fillér
s az első betét befizetésekor min-
denki megkapja a saját nevére kiállított
betéti könyvecskéjét.

Szövetkezetünk igen tisztelt tagjait,
valamint mindazokat, kik szövetkezetünk
tagjai óhajtanak lenni felkérjük, hogy a
felvétel iránt intézeti helyiségünkben (Rá-
kóczi ut, Barts—Óvári palota) bármikor
jelentkezni sziveskedjenek.

A Belvárosi Takaréék és Hitelszövetke-
zet igazgatósága.

TÖRLESZTÉSÉS JELZÁLOGKÖLCSÖNÖKET

10, 15, 20, 25, 30, 35, 40 és 50 évi tartásra

féléves részletekben,

melyekben a kamat és tőke törlesztése bennfoglaltatik, 500 koronától kezdve
a legelőnyösebb feltételek mellett ad,

esetleg drága kamatozású kölcsönöket konvertál a
Polgári Takarékpénztár Részvénytársaság Nagyváradon.

Kölcsönkéreseknel telekkönyvi kivonat és kataszteri birtokiv
beküldése szükségeltetik.

MAGYAR BANK

részvénytársaság NAGYVÁRADON Fekete-Sas palota.

Üzletfeleink érdekében egy nagyobb fővárosi
jelzálogbankkal állandó összeköttetésbe lépve,
abban a helyzetben vagyunk, hogy

nagyváradai házakra,

továbbá Biharmegyében levő földbirtokokra
kedvező feltételek mellett

10, 20, 25, 40 vagy 50 éves

törlesztéses kölcsönöket
adhatunk.

Már bekebelezett 6 százalékos vagy est meg-
haladó kamatozású kölcsönöket

olcsóbb kamatu

törlesztéses kölcsönre bélyeg- és illetékmentesen
átváltoztatunk.

Mindennemű felvilágosítással intézetünk jel-
zálog osztálya készségesen szolgál.